

Wymagania edukacyjne z języka polskiego w gimnazjum klasy I - III

(podręczniki „Świat w słowach i obrazach” i „Gramatyka i stylistyka” WSiP)

Wymagania edukacyjne z języka polskiego na poszczególne oceny.

Klasa pierwsza

DOPUSZCZAJĄCA. UCZEŃ:

- poprawnie łączy nazwiska autorów i tytuły dzieł;
- odtwarza, relacjonuje przebieg akcji utworu;
- potrafi wyodrębnić bohaterów;
- w miarę poprawnie redaguje wypowiedzi pisemne w formie opowiadania, opisu, streszczenia,
- próbuję charakteryzować na podstawie wzoru;
- próbuję argumentować i wyciągać wnioski;
- rozpoznaje i nazywa części mowy i części zdania;
- z pomocą nauczyciela rozróżnia temat i końcówkę fleksyjną;
- odróżnia równoważnik zdania od zdania pojedynczego i od zdań złożonych;
- w miarę poprawnie wypowiada się na temat problemów omawianych w klasie I
- potrafi rozpoznawać frazeologizmy;
- zna większość podstawowych środków poetycko-stylistyczne (np. epitet, przenośnia, porównanie, uosobienie) i próbuje wskazać je w tekście;
- określa osobę mówiącą w tekście;
- próbuję redagować tekst na komputerze;
- próbuję stosować zasady ortografii i interpunkcji.

OCENA DOSTATECZNA. UCZEŃ (j.w. oraz):

- wyodrębnia elementy świata przedstawionego w utworze;
- odróżnia fikcję literacką od rzeczywistości historycznej;
- zna rodzaje i gatunki literackie;
- rozumie ogólny sens poznawanych utworów;
- rozumie cicho przeczytany tekst; zabiera głos w swobodnych wypowiedziach na tematy związane z lekturą, filmem, widowiskiem i własnymi przeżyciami;
- poprawnie redaguje wypowiedzi pisemne w formie opowiadania, opisu, charakterystyki, streszczenia, sprawozdania, instrukcji;
- wykonuje notatkę na podstawie poznanych treści;
- wprowadza do wypowiedzi uogólnienia,
- rozpoznaje w zdaniu zaimek, spójnik, przyimek, partykułę i wykrzyknik;
- rozróżnia temat i końcówkę fleksyjną;
- potrafi nazwać podstawowe rodzaje słowników;
- z pomocą nauczyciela redaguje tekst na komputerze;
- zna podstawowe środki poetycko-stylistyczne i wskazuje je w tekście.

OCENA DOBRA. UCZEŃ (j.w. oraz):

- potrafi sformułować problem i główną myśl utworu;
- określa przeżycia i uczucia bohaterów literackich;
- potrafi przyporządkować określonemu rodzajowi literackiemu odpowiednie gatunki literackie;
- zna cechy rodzajów literackich;
- potrafi wypowiadać się w sposób spójny, logiczny, komunikatywny;
- samodzielnie i poprawnie redaguje wypowiedzi pisemne w formie opowiadania z elementami opisu, charakterystyki, instrukcji, recenzji;
- buduje wypowiedzi oceniające (np. wybrany film);
- zna podstawowe środki poetycko-stylistyczne i wskazuje je bezbłędnie w tekście;
- rozróżnia pojęcia podmiotu lirycznego i narratora;
- wykorzystuje imiesłowy w swoich wypowiedziach;
- zna rodzaje okoliczników;
- zna rodzaje podmiotów i orzeczenia;
- wie, czym jest związek frazeologiczny;
- uzupełnia wypowiedzi frazeologizmami;
- posiada praktyczne umiejętności ortograficzne i interpunkcyjne;
- dokonuje redakcji tekstu napisanego ręcznie i na komputerze (dobiera rodzaj czcionki, stosuje właściwe odstępy, wyznacza marginesy i justuje tekst,) poprawia ewentualne błędy ortograficzne oraz interpunkcyjne;
- umiejętnie posługuje się słownikiem języka polskiego i słownikiem ortograficznym;

OCENA BARDZO DOBRA. UCZEŃ (j.w. oraz):

- uzasadnia w oparciu o tekst motywy działania, przeżycia i uczucia bohaterów;
- potrafi zanalizować i zinterpretować utwór literacki, teatralny, filmowy;
- potrafi samodzielnie formułować wnioski;
- dokonuje samodzielnej, pełnej charakterystyki bohatera literackiego;
- rozumie i określa funkcję środków stylistycznych (epitetu, metafory, porównania, animizacji, personifikacji, apostrofy, anafory, pytania retorycznego, alegorii);
- przekształca tekst epicki lub liryczny w dramatyczny;
- samodzielnie, wyczerpująco i zgodnie z zasadami leksykalnymi, składniowymi i kompozycyjnymi redaguje wypowiedzi pisemne w formie recenzji, tekstu użytkowego i reklamowego;
- rozróżnia charakterystykę pośrednią, bezpośrednią;
- wprowadza do własnej wypowiedzi cytaty;
- zabiera głos w dyskusji, sprawnie formułuje wnioski, uzasadnia swoje zdanie, prowadzi logiczną argumentację;
- zna cechy gatunków literackich (powieści fantasy, powieści współczesnej dla młodzieży, opowiadania, bajki, opowiadania, poematu rycerskiego, mitu, fraszki, hymnu, groteski, ballady, komedii i tragedii, dramatu romantycznego);
- w swoich wypowiedziach stara się stosować poznane terminy teoretycznoliterackie;
- umiejętnie wybiera, gromadzi i notuje materiał na określony temat z różnych źródeł;
- mówi o własnych przeżyciach związanych z lekturą, filmem czy widowiskiem teatralnym;
- bezbłędnie określa formy fleksyjne i koniugacyjne części mowy;
- dokonuje starannej redakcji tekstu napisanego ręcznie i na komputerze (umiejętnie formatuje tekst, dobiera rodzaj czcionki według rozmiaru i kształtu, stosuje właściwe odstępy, wyznacza marginesy i justuje tekst, dokonuje jego korekty, jednocześnie kontrolując autokorektę), poprawia ewentualne błędy językowe, ortograficzne oraz interpunkcyjne;
- umiejętnie posługuje się słownikami: frazeologicznym, wyrazów bliskoznacznych, poprawnej polszczyzny, wyrazów obcych.

OCENA CELUJĄCA. UCZEŃ (j.w. oraz):

- samodzielnie poszerza własną lekturę o pozycje spoza kanonu;
- samodzielnie i twórczo, wzorowo pod względem tematycznym, kompozycyjnym, leksykalnym i stylistycznym redaguje prace pisemne;
- potrafi kreatywnie myśleć;
- rozszerza wiadomości z poszczególnych działów nauki o języku;
- podejmuje działania twórcze;
- pisze bezbłędnie;
- osiąga sukcesy w konkursach przedmiotowych, ortograficznych, poetyckich, recytatorskich, czytelniczych.

Klasa druga

OCENA DOPUSZCZAJĄCA. UCZEŃ:

- czyta ze zrozumieniem podstawowe teksty literackie;
- wyszukuje informacje w tekście;
- rozróżnia fikcję literacką od autentyzmu;
- odtwarza zdarzenia;
- sporządza plan odtwórczy według określonych wskazówek;
- charakteryzuje bohaterów;
- nazywa elementarne uczucia i emocje;
- próbuje argumentować;
- przekazuje myśli w sposób jasny i zrozumiały;
- w miarę poprawnie, według wskazówek nauczyciela, redaguje formy wypowiedzi: opowiadanie, opis, charakterystykę;
- przy pomocy nauczyciela redaguje w prostej formie: instrukcję, sprawozdanie, list;
- dokonuje streszczenia;
- wykonuje notatkę według podanych wskazówek;
- w prostej formie, według ustalonego schematu buduje ustną wypowiedź okolicznościową: życzenia, gratulacje, podziękowania;
- redaguje w oparciu o ustalony schemat prosty tekst użytkowy: zaproszenie, zawiadomienie, ogłoszenie;
- skraca i rozwija wypowiedzi zgodnie z instrukcją;
- zadaje pytania;
- potrafi rozmawiać;
- wypowiada się na temat własnej osoby;
- potrafi rozpoznać i napisać prosty tekst reklamowy;
- pracuje w grupie;

- zna podstawowe środki stylistyczne: epitet, metafora, porównanie, animizacja, personifikacja, pytanie retoryczne;
- charakteryzuje osobę mówiącą,
- zna rodzaje i podstawowe gatunki literackie;
- poprawnie łączy nazwiska autorów i tytuły dzieł;
- zna podstawowe rodzaje słowników i potrafi z nich korzystać;
- posiada podstawowe wiadomości z zakresu nauki o języku: odmienne i nieodmienne części mowy, części zdania, zdanie pojedyncze, zdanie złożone (zna rodzaje zdań złożonych), równoważnik zdania, wyrazy pokrewne, budowa słowotwórcza wyrazu, imiesłowy (bez określania nazwy);
- rozpoznaje formę czasownika w stronie czynnej, biernej, zwrotnej;
- buduje konstrukcję zdania z czasownikiem w stronie czynnej, biernej i zwrotnej;
- zna pojęcia: dialog, narracja, narrator, podmiot liryczny, tren, przerzutnia, przemówienie, przypis, synonim.
- przepisuje tekst poprawnie pod względem ortograficznym i interpunkcyjnym z tablicy lub podręcznika.

OCENA DOSTATECZNA. UCZEŃ (j.w. oraz):

- uważnie słucha, czyta ze zrozumieniem;
- z samodzielnie czytanego tekstu wybiera dla siebie informacje istotne, przekazuje je własnymi słowami;
- określa tematykę;
- potrafi opowiedzieć o zdarzeniach, określić ich miejsce i czas;
- porównuje zachowanie i działania bohaterów;
- dostrzega zarówno w utworach literackich jak i w życiu powszednim zależności przyczynowo–skutkowe;
- wyraża skojarzenia i emocje;
- gromadzi argumenty;
- notuje argumenty w postaci zdań pojedynczych, równoważników zdań;
- rozróżnia stwierdzenia (tezy) i przypuszczenia (hipotezy);
- próbuje formułować wnioski;
- buduje wypowiedź spójną, zgodną z tematem;
- poprawnie redaguje formy wypowiedzi: opowiadanie, opis, streszczenie, charakterystykę, dialog, sprawozdanie, instrukcję, list;
- według schematu redaguje rozprawkę;
- tworzy proste formy tekstów użytkowych;
- stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych urozmaicone słownictwo;
- proponuje różnorodne wyrazy oceniające i określenia;
- sporządza proste formy notatek;
- w sposób jasny i rzeczowy przekazuje informacje;
- formułuje pytania ogólne i szczegółowe, zgodne z tematem;
- wypowiada się na różnorodnych tematach, określa cel wypowiedzi;
- potrafi podtrzymać kontakt w rozmowie;
- właściwie reaguje na wypowiedź współrozmówcy;
- zabiera głos w dyskusji;
- posługuje się w wypowiedzi ustnej i pisemnej zdaniami złożonymi różnych typów, poprawnie dobiera spójniki;
- różnicuje fakty od opinii;
- rozpoznaje i ocenia mechanizmy reklamy;
- korzysta z przypisów;
- rozpoznaje w utworach literackich podstawowe środki stylistyczne;
- interpretuje teksty poetyckie, korzystając ze wskazówek nauczyciela;
- wymienia cechy dramatu;
- samodzielnie korzysta z encyklopedii, słowników, leksykonów
- zna pojęcia: antonim, apostrofa, neologizm, archaizm, wyraz pokrewny, wyraz złożony, sonet;
- rozpoznaje konstrukcję zdania z nieosobową formą czasownika zakończoną na -no, -to;
- rozpoznaje imiesłowów i określa ich rodzaj;
- zna budowę słowotwórczą wyrazu (podstawa, formant słowotwórczy),
- rozróżnia skróty i skrótowce;
- stara się pisać poprawnie pod względem ortograficznym i interpunkcyjnym;
- rozróżnia zwykle poprawnie zdania współrzędnie i podrzędnie złożone; zna ich rodzaje.

OCENA DOBRA. UCZEŃ (j.w. oraz):

- umie określić typ narracji;
- wyodrębnić działania, określić przeżycia i uczucia bohaterów literackich;
- przy pomocy nauczyciela określa kompozycję utworu literackiego;
- próbuje odczytywać teksty niewerbalne; wypowiada się w sposób spójny, logiczny, komunikatywny;
- podaje odpowiednie przykłady;
- poprawnie akcentuje swoje wypowiedzi;
- dyskutuje, próbuje nawiązać do wypowiedzi poprzedników, wyraża odmienne zdanie;

- wzbogaca swoje słownictwo, stosuje różnorodne formy gramatyczne, konstrukcje składniowe;
- proponuje własne przykłady tekstów reklamowych;
- redaguje teksty użytkowe;
- pisze poprawnie sprawozdanie, recenzję, rozprawkę, opis przeżyć wewnętrznych, pamiętnik, dziennik,);
- samodzielnie buduje stwierdzenia i przypuszczenia;
- rozwija argumenty, wyciąga wnioski;
- wyraża opinię;
- próbuje negocjować;
- buduje wypowiedzi dostosowane do wieku, poziomu wiedzy i zainteresowań rozmówcy;
- wprowadza cytaty do własnych wypowiedzi;
- czyta ze zrozumieniem teksty popularnonaukowe;
- przekształca dialog w opowiadanie,
- skraca i rozwija wypowiedzenia;
- stosuje w wypowiedziach imiesłowy;
- różnicuje odpowiednio wypowiedzi pod względem stylistycznym, językowym;
- formułuje wypowiedź ze względu na cel i odbiorcę;
- mówi o sobie, prezentując własne zalety i osiągnięcia;
- posiada praktyczne umiejętności ortograficzne i interpunkcyjne;
- posługuje się słownikami;
- zna rodzaje i gatunki literackie;
- rozróżnia zdania współrzędnie i podrzędnie złożone; zna ich rodzaje;
- rozpoznaje imiesłowowy równoważnik zdania;
- zna pojęcie wyrazów pokrewnych;
- potrafi utworzyć rodzinę wyrazów;
- wyodrębnia rdzeń w rodzinie wyrazów;
- zna pojęcie wyrazów bliskoznacznych;
- wie, czym jest związek frazeologiczny;
- uzupełnia wypowiedzi frazeologizmami.

OCENA BARDZO DOBRA. UCZEŃ (j.w. oraz):

- uzasadnia w oparciu o tekst motywy działania, przeżycia i uczucia bohaterów;
- potrafi przedstawić własne motywy działania;
- odkrywa kompozycję utworu literackiego;
- samodzielnie interpretuje teksty literackie, odkrywa ich sens dosłowny i metaforyczny;
- czyta i interpretuje teksty niewerbalne;
- w wypowiedzi stosuje metafory i porównania, nadając jej oryginalny charakter;
- potrafi podsumować dyskusję;
- notuje na różnorodne sposoby;
- przygotowuje reklamy według własnego pomysłu, świadomie stosuje środki perswazji;
- rozpoznaje w tekście elementy retoryki;
- samodzielnie, poprawnie pod względem leksykalnym, składniowym i kompozycyjnym redaguje poznane formy wypowiedzi (opis, opowiadanie, charakterystyka, streszczenie, sprawozdanie, recenzja, rozprawka, opis przeżyć wewnętrznych, pamiętnik, dziennik);
- wydaje samodzielnie opinię na temat zaistniałego wydarzenia-faktu;
- przeprowadza wywiad i sporządza notatki ze zdobytych informacji;
- gromadzi cytaty, przytacza cudze sądy i opinie, podaje źródła;
- czyta teksty o różnicowanej tematyce i stylistyce;
- świadomie i celowo wykorzystuje we własnych wypowiedziach porównania, oryginalne epitety i przenośnie;
- unika powtórzeń bądź stosuje powtórzenia uzasadnione;
- w wypowiedziach stosuje poznane terminy teoretycznoliterackie;
- stosuje zamiennie szyk prosty i szyk przestawny;
- rozumie i określa funkcję środków stylistycznych;
- korzysta z różnorodnych źródeł i umiejętnie gromadzi informacje;
- dokonuje analizy zdań podrzędnie i współrzędnie złożonych;
- rozpoznaje imiesłowowy równoważnik zdania;
- odróżnia imiesłów od przymiotnika.

OCENA CELUJĄCA. UCZEŃ (j.w. oraz):

- czyta pozycje spoza kanonu lektur;
- twórczo i wzorowo redaguje wypowiedzi pisemne;
- potrafi kreatywnie myśleć i ubierać swe myśli w słowa;
- poszerza swe wiadomości z nauki o języku;

- podejmuje twórcze działania;
- pisze bezbłędnie;
- osiąga sukcesy w konkursach przedmiotowych, ortograficznych, poetyckich, recytatorskich, czytelniczych.

Klasa trzecia

OCENA DOPUSZCZAJĄCA. UCZEŃ:

- czyta ze zrozumieniem podstawowe teksty literackie;
- przekazuje myśli w sposób jasny i zrozumiały;
- wyszukuje informacje w tekście;
- sporządza plan odtwórczy;
- charakteryzuje bohaterów;
- odtworza zdarzenia
- nazywa elementarne uczucia i emocje;
- redaguje proste formy notatek;
- gromadzi argumenty;
- próbuje formułować wnioski;
- formułuje pytania szczegółowe i ogólne w zależności od potrzeb i okoliczności;
- w miarę poprawnie, według wskazówek nauczyciela, redaguje formy wypowiedzi: opowiadanie, opis, streszczenie, charakterystykę, ogłoszenie, zawiadomienie, zaproszenie, dialog, instrukcję, sprawozdanie, list, podanie, życiorys, w prostej formie: rozprawkę i przemówienie, list motywacyjny,;
- próbuje nakłaniać, przekonywać, tłumaczyć; rozpoznaje i stosuje zdania pojedyncze, złożone, równoważniki zdań;
- skraca i rozwija wypowiedzi zgodnie z instrukcją;
- dokonuje streszczenia;
- proponuje różnorodne wyrazy oceniające i określenia;
- wskazuje w tekście archaizmy i neologizmy, wulgaryzmy, z pomocą nauczyciela: wyrazy zapożyczone i obce, eufemizmy;
- różnicuje informacje od oceny,
- odróżnia fakty od opinii;
- zna środki stylistyczne: epitet, metafora, porównanie, animizacja, personifikacja, pytanie retoryczne;
- stara się omawiać funkcje elementów konstrukcyjnych utworu (tytułu, podtytułu, motto, apostrofy, puenty, punktu kulminacyjnego);
- zna rodzaje i podstawowe gatunki literackie;
- zna podstawowe gatunki publicystyczne (rozróżnia, artykuł, reportaż, wywiad);
- wymienia cechu dramatu takie jak: akt, scena, tekst główny, tekst poboczny, monolog, dialog;
- wypowiada się na temat książek;
- poprawnie łączy nazwiska autorów i tytuły dzieł;
- zna podstawowe rodzaje słowników i potrafi z nich korzystać;
- pracuje w grupie;
- korzysta z przypisu;
- zna pojęcia: stereotyp, puenta, perswazja, kontrast, przerzutnia,
- posiada podstawowe wiadomości z zakresu nauki o języku: odmienne i nieodmienne części mowy, części zdania, zdanie pojedyncze, zdanie złożone, równoważnik zdania, głoski, litery, wyrazy pokrewne, imiesłowy (bez określania nazwy), budowa słowotwórcza wyrazu, mowazależna i niezależna;
- przepisuje tekst poprawnie z tablicy lub podręcznika pod względem ortograficznym i interpunkcyjnym;
- rozpoznaje typ narracji;
- redaguje tekst napisany ręcznie i na komputerze;
- zwraca uwagę na ortografię.

OCENA DOSTATECZNA. UCZEŃ (j.w. oraz):

- uważnie słucha, czyta ze zrozumieniem;
- analizuje świat przedstawiony utworu;
- określa tematykę;
- wyjaśnia znaczenie tytułu utworu;
- dostrzega, zarówno w utworach literackich jak i w życiu powszednim, zależności przyczynowo–skutkowe;
- formułuje tezę, hipotezę;
- uzasadnia własne zdanie;
- zabiera głos w dyskusji;
- zadaje pytania;
- buduje wypowiedź spójną, zgodną z tematem;
- stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych urozmaicone słownictwo;
- poprawnie redaguje formy wypowiedzi: opowiadanie, opis, streszczenie, charakterystykę, dialog, ogłoszenie, zawiadomienie, zaproszenie, sprawozdanie, rozprawkę, list;

- według schematu redaguje: instrukcję, podanie, życiorys, CV, list motywacyjny, recenzję, przemówienie;
- przeprowadza wywiad;
- w sposób jasny i rzeczowy przekazuje informacje;
- potrafi rozwinąć, uzupełnić tekst, wybierając najtrafniejsze frazeologizmy, potoczne porównania, synonimy, zdrobnienia, zgrubienia;
- omawia funkcje elementów konstrukcyjnych utworu (tytułu, podtytułu, motta, apostrofy, puenty, punktu kulminacyjnego);
- dopasowuje sposób używania języka do pełnionej roli, sytuacji, celu podejmowanych działań w związku z potrzebami życia codziennego;
- zna rodzaje stylów: urzędowy, naukowy, popularnonaukowy, potoczny;
- rozpoznaje i wyraża bezpośrednio i pośrednio różne intencje;
- odczytuje wypowiedzi złośliwe, z humorem, poważne;
- stosuje w wypowiedzi omówienia zastępujące zwroty obraźliwe;
- rozpoznaje sposoby manipulowania odbiorcą w różnych tekstach kultury, w mediach i próbuje na nie reagować;
- różnicuje informacje od oceny i perswazji;
- próbuje negocjować;
- rozumie znaczenie pojęć: stylizacja, archaizacja, dialektyzacja
- rozpoznaje gwarę młodzieżową, buduje wypowiedzi z jej użyciem;
- rozpoznaje zdania wielokrotnie złożone;
- dzieli wypowiedzenia wielokrotnie złożone na wypowiedzenia składowe;
- interpretuje teksty poetyckie;
- rozpoznaje w utworach podstawowe środki stylistyczne i wyjaśnia celowość ich użycia;
- korzysta z przypisów;
- posiada podstawowe wiadomości na temat wybranych twórców literatury polskiej i światowej;
- samodzielnie korzysta z encyklopedii, słowników, leksykonów;
- gromadzi materiały na określony temat;
- zna podstawowe rodzaje stylów wypowiedzi: potoczny, urzędowy, artystyczny, naukowy i popularnonaukowy;
- potrafi rozpoznać tekst napisany w określonym stylu (potocznym, artystycznym, urzędowym, naukowym, popularnonaukowym);
- zna pojęcia: mowa zależna i niezależna, homonim, krytyk, referat, esej, apostrofa, geneza, inwokacja, epilog.;
- stara się przekształcać mowę zależną na niezależną i na odwrót;
- stara się pisać poprawnie pod względem ortograficznym i zna podstawowe zasady ortograficzne i interpunkcyjne.

OCEAN DOBRA. UCZEŃ (j.w. oraz):

- czyta ze zrozumieniem różnorodne teksty literackie, publicystyczne, popularnonaukowe;
- rozpoznaje funkcje czytanych tekstów, próbuje je klasyfikować i oceniać ich przydatność dla konkretnego odbiorcy;
- motywuje, ocenia działania i zachowania bohaterów;
- określa problematykę utworu;
- samodzielnie interpretuje teksty kultury;
- potrafi odpowiednio dobierać, porządkować, wartościować argumenty i kontrargumenty;
- formułuje wnioski;
- celowo skraca bądź rozwija własne wypowiedzi, przekształca je stylistycznie;
- potrafi zachować porządek logiczny, chronologiczny i tematyczny we własnej wypowiedzi;
- poprawnie pod względem stylistycznym, gramatycznym, logicznym, kompozycyjnym, ortograficznym i interpunkcyjnym redaguje wypowiedzi pisemne: opowiadanie, opis, charakterystyka, instrukcja, streszczenie, sprawozdanie, rozprawka, recenzja, przemówienie, reportaż, referat, podanie, życiorys, list, teksty użytkowe;
- dobiera typy zdań w zależności od rodzaju wypowiedzi, rozumie celowość składniowego różnicowania tekstu;
- trafnie wybiera formę wypowiedzi;
- robi korektę własnego tekstu według otrzymanej instrukcji;
- kształtuje wypowiedzi w zależności od tematu, sytuacji mówienia, intencji oraz rozmówcy;
- stosuje stylistyczne środki językowe;
- w sposób celowy dobiera, porządkuje i ocenia informacje;
- potrafi stosować poznaną terminologię naukową we własnej wypowiedzi;
- różnicuje wypowiedzi informacyjne, oceniające, perswazyjne;
- przeprowadzając wywiad prowokuje odpowiedzi współrozmówcy za pomocą wprowadzeń, nawiązań, sugestii, wstępnych ocen, opinii;
- formułuje pytania problemowe;
- rozpoznaje w wypowiedzi ironię, patos;
- aprobuje lub neguje cudze opinie;
- dyskutuje;
- wskazuje przykłady stereotypów funkcjonujących w otaczającym świecie
- dokonuje przekształceń stylistycznych w obrębie tekstów gwarowych, archaicznych, współczesnych;
- wskazuje cechy stylu urzędowego, naukowego, popularnonaukowego, potocznego, artystycznego;

- określa rolę podmiotu lirycznego w utworach poetyckich;
- rozumie znaczenie i celowość stosowania środków stylistycznych: epitet, metafora, porównanie, animizacja, personifikacja, onomatopeja, apostrofa, anafora, pytanie retoryczne, peryfraza, wykrzyknienie, kontrast, hiperbola;
- interpretuje i analizuje utwory poetyckie;
- odczytuje znaczenie symboliczne;
- zna i charakteryzuje rodzaje i gatunki literackie,
- stosuje homonimy, eufemizmy;
- przekształca dialog w opowiadanie, stosując mowę zależną;
- stosuje mowę niezależną;
- rozpoznaje zjawiska upodobnienia pod względem dźwięczności;
- dokonuje analizy zdań wielokrotnie złożonych;
- rozpoznaje imiesłowowy równoważnik zdania.

OCENA BARDZO DOBRA. UCZEŃ (j.w. oraz):

- czyta różnorodne teksty kultury, dobiera je samodzielnie bądź przy pomocy nauczyciela;
- w sposób interesujący przedstawia problematykę czytanych utworów;
- dokonuje oryginalnej analizy i interpretacji utworów literackich;
- interpretuje teksty ikonograficzne;
- dostrzega i analizuje konteksty niezbędne do interpretacji tekstów kultury;
- dostrzega uniwersalne wartości wpisane w teksty kultury;
- rozpoznaje wypowiedzenia wielokrotnie złożone, także z imiesłowowym równoważnikiem zdania, posługuje się nimi we własnych wypowiedziach w sposób celowy i przemyślany;
- wprowadza do wypowiedzi cytaty;
- potrafi ustosunkować się do cudzej opinii;
- potrafi świadomie ożywiać, uplastyczniać własne teksty, stosując urozmaicone stylistyczne środki językowe i poetyckie;
- celowo w wypowiedziach stosuje frazeologizmy, synonimy, antonimy, homonimy, eufemizmy, peryfrazy, oryginalne epitety, porównania, metafory;
- wypowiedziom ustnym i pisemnym nadaje indywidualny charakter;
- poznane formy wypowiedzi pisemnej redaguje w sposób oryginalny, z nielicznymi usterkami;
- tworzy teksty o różnorodnej stylistyce, zgodne ze wskazaną funkcją językową;
- stosuje różne sposoby wprowadzania argumentacji
- buduje dialogi, potrafi je trafnie spuentować;
- inicjuje dyskusję, przewodzi jej, kontroluje przebieg, podsumowuje rozważania, formułuje wnioski;
- jest liderem grupy, zespołu;
- rozpoznaje i stawia problemy, rozwiązuje je w sposób twórczy;
- obiektywnie bądź subiektywnie ocenia sytuację;
- buduje wypowiedzi krytyczne;
- stosuje środki perswazji;
- negocjuje;
- zna pojęcie kompromisu;
- dokonuje wyboru;
- potrafi sporządzać mapy myślowe;
- wykorzystuje różnorodne techniki notowania; ~ świadomie posługuje się wypowiedziami o charakterze ironicznym, sarkastycznym, humorystycznym, poważnym, patetycznym;
- odkrywa absurd wypowiedzi;
- rozumie rolę stylizacji w utworach literackich;
- dokonuje stylizacji archaicznej, dialektyzacji;
- analizuje język wypowiedzi;
- potrafi dostrzec, nazwać i wyjaśnić istotę upodobień fonetycznych oraz uproszczenia grup spółgłoskowych;
- zna i stosuje mowę zależną i niezależną;
- dostrzega w wypowiedziach błędy językowe (nieuzasadnione powtórzenia);
- korzysta z różnorodnych źródeł i umiejętnie gromadzi informacje;
- przetwarza informacje dla własnych potrzeb i celów związanych z nauką i życiem pozaszkolnym;
- dokonuje selekcji, syntezy, analizy;
- wymienia i ocenia wartości i antywartości;
- posiada wiedzę dotyczącą czołowych postaci literatury polskiej i światowej;
- przywołuje sylwetki twórców i dzieła sztuki;
- nazywa prawdy uniwersalne i ponadczasowe;
- omawia wpływ tradycji biblijnej i antycznej na kształtowanie się cywilizacji europejskiej;
- dostrzega i wyjaśnia prawdy filozoficzne;

- odczytuje metaforykę utworów poetyckich; odczytuje sens alegoryczny;
- podaje przykłady motywów obecnych w literaturze na przestrzeni dziejów (rycerza, władcy, labiryntu, wędrowni, bohatera walczącego w imię wyższych celów, artysty i jego dzieła);
- samodzielnie opracowuje wystąpienie – prezentację;
- dokonuje starannej redakcji tekstu napisanego ręcznie i na komputerze (umiejętnie formatuje tekst, dobiera rodzaj czcionki według rozmiaru i kształtu, stosuje właściwe odstępy, wyznacza marginesy i justuje tekst, dokonuje jego korekty, jednocześnie kontrolując autokorektę), poprawia ewentualne błędy językowe, ortograficzne oraz interpunkcyjne.

OCENA CELUJĄCA. UCZEŃ (j.w. oraz):

- samodzielnie poszerza własne horyzonty czytelnicze i myślowe;
- myśli i działa kreatywnie;
- interpretuje teksty ikonograficzne;
- twórczo i bezbłędnie redaguje wypowiedzi pisemne;
- wypowiada się stosownie do sytuacji i okoliczności, wyważając słowa;
- jest świadom zjawisk zachodzących we współczesnej polszczyźnie;
- podejmuje działania mające na celu propagowanie kultury słowa;
- odnosi sukcesy w konkursach przedmiotowych, ortograficznych, poetyckich, recytatorskich, czytelniczych.